

Internetová šikana a kybergrooming. Fenomény, které ničí psychiku i životy

LENKA VRTIŠKOVÁ NEJEZCHLEBOVÁ

redaktorka Deníku N

Mohl bych vydat „dětskou kámasútru“. Viděl jsem strašné, šílené věci, říká specialista na rizikové chování na internetu Martin Kožíšek. Útoky na dospívající děti jsou častější, než si myslíme, ale odehrávají se většinou jinak, než si myslíme, a páchají je nejčastěji jiní útočníci, než by nás napadlo.

Měli bychom spolu mluvit o nebezpečích, které na děti a dospívající číhají na internetu, hlavně tedy o kyberšikaně a takzvaném kybergroomingu. Kybergroomerů z dětí tahají pod různými záminkami (a změnami identity) nahé fotky nebo videa se sexuálním obsahem nebo se je snaží vylákat na skutečné schůzky. Kdo jsou internetoví sexuálně motivovaní útočníci?

Hodně se to liší u kluků a holek. U dívek to jsou nejčastěji „obyčejní“ chlápkové, kteří nemají žádnou úchylku, „jen“ si chtějí zpestřit sexuální život. Holky ve čtrnácti už nevypadají jako děti, i když podle zákona dětmi samozřejmě jsou. A u kluků je to podobné, jen jde o homosexuály. Opravdu sofistikované útoky obzvláště nebezpečných psychopatů nebo třeba pravých pedofilů na malé děti jsou vzácné.

Když jsem četla rozhovor s Vitem Klusákem, který dokončuje film, kvůli němuž „lákal“ do pastí kybergroomery, kteří měli zájem o sex s nezletilými dívkami, měla jsem z toho pocit, že někteří z útočníků, byli tak trochu troublevé, čímž tedy vůbec nechci zlehčovat nebezpečí, které dětem na internetu hrozí...

Kybergrooming je hrozně nebezpečný, ale ti nejnebezpečnější útočníci na takové jednoduché pastě opravdu neskočí. Skuteční predátoři, zneužívači malých dětí nebo lidí, kteří je „loví“ pro pornobiznis, znají všechny figle. Abyste dostala do pastě někoho takového, potřebujete několikaměsíční sofistikovanou komunikaci. A je to špička ledovce, i když velmi riziková.

Těmhle lidem, kteří se chytají do jednodušších pastí, které jsme v minulosti lícili i my, když jsem pracoval pro Seznam, říkám „honiči“.

Přítom se nejčastěji mluví o pedofilech. Ale praví pedofilové to tedy nejsou? Protože nejvíc útoků míří na dospívající, kteří jsou sice formálně dětmi, ale biologicky už ne?

Ano. Rozhodně nepatří mezi ty běžné útočníky. Když přijedu na přednášku do školy, vybízí mě učitelé: „Tak žákům řekněte něco o těch

pedofilech.“ A já začnu: „Tipněte si, jak je průměrně starý nejčastější útočník na internetu? A jak vypadá?“ Děti: „Padesát, šedesát let! Tlustej, hnusnej. Pedour!“

A ono ne.

Nejčastější útočník na internetu má 17 až 23 let. Čím mladší, tím brutálnější umí být. Jsou nejčastějšími agresory, pachatelé kyberšikany, ale taky se mezi nimi rekrutuje velký podíl těch, kteří lákají z kluků – u holek je to trochu jinak – fotky nebo videa.

Tahle věková skupina už na internetu vyrostla, orientují se v trendech, vědí, co letí za kapely a seriály, děti dobře znají, rozumí jim a umí je rychle oblbout.

S pedofily jste se při své práci setkal?

Ty skutečné bych spočítal na prstech jedné ruky. Jsou to jednorázové úlety, kdy se pedofil neuhlídá. V naprosté většině jim stačí dívat se na obrázky v nějakém „soukromém albu“, vzrušuje je sledovat fotky nějakého malého dítěte, jak roste, jak se vyvíjí. Dělá mu to dobře. Ano, může se přijít i na živého Pétu podívat na hřiště, ale sexuální útok je výjimečný, spíš je to zbytečný strašák.

Na druhou stranu, vědomí, že si někdo prohlíží mé děti tímto způsobem, není zrovna příjemné.

Samozřejmě, vůbec neříkám, že to je v pořádku. Musím přiznat, že s „nesouzením“ pedofilů trochu vnitřně bojuju. Znam pedofilní komunitu (ČEPEK), na jednu stranu chtějí – a do velké míry po právu –, aby se na ně společnost neřvala jako na zločince, kteří ubližují dětem, ale na jejich stránkách najdete i návod, jak se chovat ve vazbě, když jste za nějaký čin souzen.

Na svých fórech rozebírají, kde nějaký pedofil, který byl třeba odsouzený, udělal chybu, a jak to udělat, aby vás policie nechytla. Sdílí obrázky dětí, nic hrozného, ale jsou to i polonahé děti třeba v plavkách, včetně dětí celebrit, a tušíme, že to nekončí tím, že by se nad fotkami jen rozněžňovali...

A žádná komunita internetových podvodníků, útočníků, predátorů není tak dobře organizovaná jako pedofilové, nebo přesněji řečeno spíš byznys kolem dětského porna a sexu s nezletilými a dětmi. Tihle lidé umí být nesmírně nebezpeční a hrozbou jednoznačně jsou, ale statisticky jsou nejčastějšími pachatelé na internetu „normální“ homosexuálové a heterosexuálové.

Jak tedy ty nejčastější útoky vypadají?

Řekl bych, že nejčastější jsou sběrači intimních fotek. Někdo ty fotky

Žádná komunita internetových podvodníků, útočníků, predátorů není tak dobře organizovaná jako pedofilové. Ale statisticky jsou nejčastějšími pachatelé na internetu „normální“ homosexuálové a heterosexuálové.

odněkud ukradne, ale další je loudí pod různými záminkami nebo falešnou identitou. Ale tím to často končí, jednorázová potřeba.

U kybergroomingu to pak jde dál. Někteří se totiž nespokojí s tím, že mu dítě poslalo nahou fotku, začnou ho vydírat nebo lákat ven. Spíš než o násilí jde o vydírání nebo o přísliby finančních odměn.

Před dvěma lety jsme točili dokument Černota. Založili jsme profil šestnáctiletého kluka, nahráli fotku a napsali: Nudím se. Vypnuli jsme počítač. Do rána měl 1200 nabídek k seznámení, z toho 800 za peníze. Vytipovali jsme deset lidí, které jsme pozvali na schůzku, těch, kteří projeví největší zájem a trochu se snažili prověřit, jestli je kluk skutečný, takže to nebyli úplní troubové. Nabízeli od pětistovky do třiceti tisíc za různé věci. Něco podobného jsme dělali víckrát, lákali jsme i na dvanáctiletého kluka...

Co se pak děje?

Připravíme kamery, odposlechy, spolupracujeme s policií. A čekáme, kdo přijde a jak bude vypadat, většinou se od popisu dost liší. Jsem opakovaně zaražený, jací lidé přicházejí. Občas nějaký ten šedesátník, který psal, že mu je čtyřicet, ale pak přijde třicátník v obleku, manažer.

Nebo dvacetiletý kluk. Co se mu honí hlavou, když přijde, v ruce dvoutisícovku, a má chuť na někoho, kdo je třeba o deset let mladší? Nevíme, kolik takových lidí je a jaké je věkové složení, kolik z nich jsou „neškodní honiči“ nebo jestli mezi nimi bude nebezpečný týpek.

A když na něj bafnete, jaká je reakce?

„Já jsem tady omylem.“ „Jen procházím.“ „Je to provokace, nic mi nemůžete udělat.“ Ti nejchytřejší odcházejí kolikrát sebevědomě pryč, byli opatrní a ví, že je nemůžeme zadržet, když jsme je nepřistihli. A mnozí pak pokračují dál, narazíme na ně třeba v jiném případě nebo při jiné pasti, vůbec nechápu tu hroší kůži.

Jsou i tací, co se zhroutí, říkají, že nevěděli, že dělají něco špatného. Ti, co se dostanou k soudu, často skončí s podmínkou a to je podle mě mrzuté. Zneužili nebo potenciálně zneužili dítě, zaslouží trest.

DOSPÍVAJÍCÍ KLUCI POŠLOU FOTKU DOBROVOLNĚ

Na začátku je tedy nějaká žádost o fotku intimnějšího charakteru?

Na začátku je navázání komunikace s někým, koho kluk nebo holka nezná, která se rychle zvrtné k sexuální narážkám a do otevřeného sextingu (psaní zpráv se sexuálním obsahem). A pak přichází žádost o nahou fotku. Dospívající kluci ji pošlou většinou „dobrovolně“, tedy v domnění, že komunikují s nějakou slečnou, co má o ně zájem. Jenže ve skutečnosti komunikují na 90 procent s falešným profilem. Holky jsou spíš motivovány penězi či jinými benefity, ale taky častějšími obětmi vydírání.

Klukovi napíše nějaká pěkná holka, kterou nezná: „Chtěla bych tě vidět nahýho, chtěla bych vidět, jak si to děláš.“ Kluci se vyfoťí i natočí?

Jsou důvěřiví, vidí hezkou holku (fotku na falešném profilu), zájem jim lichotí, jsou nadřzení, nemají problém nějakou fotku nebo video poslat. Moc to neřeší. Baví se jeden večer s tou, druhý s onou, ať už je to reálná spolužačka, nebo neznámá „dívka“. Kluci vyhledávají jednorázový pokec, který se ideálně stočí k sexu, ale skončí výměnou fotek. Ráno se kluk většinou zeptá, jestli to bude ještě pokračovat. Když ne, tak ne, je mu to dost jedno. V takovém případě neřeší, jestli to byl útočník, nebo skutečná holka.

Takže když nějakého patnáctiletého nebo šestnáctiletého kluka požádá neznámá kráska během pár minut o nahou fotku, je to homosexuál s falešným profilem?

Moc se o tom nemluví, je to citlivé, ale je to tak. Jinak by se ke svým heterosexuálním objektům nedostali. Neznám moc skutečných holek, které by zaprvé samy od sebe oslovily neznámého kluka, začaly s ním během prvních deseti zpráv eroticky flirtovat a chtěly nahou fotku toho kluka nebo poslaly svoji. Tak se holky většinou nechovají.

Pro ego chlapců je to asi nepřijemné, ale kdyby to vzali na vědomí, mohlo by to fungovat jako jasné varování, že to není v pořádku, ne?

Určitě. Těžko kluka osloví holka sama od sebe jako: Neznáme se odněkud? Nechodíš na tenhle sport? Nebyl jsi na tomto táboře? Sociální inženýr snadno vyčte z profilu dítěte cokoliv k tomu, aby měl důvod zahájit s ním komunikaci. Ani rychlé stáčení do sexuálních témat není pro holky „přirozené“ a určitě s tím samy nezačínají. Měl by to být pro kluky signál, že něco není v pořádku.

„PADÁ INTERNET, PROMIŇ...“

Jenže když klukem cloumají hormony, tak nad tím moc nepřemýšlí.

Ptávám se kluků, jestli jim nepřijde divné, že je zničehonic osloví superhezká holka s tím, že jste supersexy borci, a začne s nimi flirtovat. Nechci snižovat jejich sebevědomí, ale útočníci si vybírají kluky, kteří nejsou moc viditelní a nepatří k alfasamcům třídy, spíš ty nejslabší typy, očekávají, že jim bude lichotit, že si jich někdo všiml.

Na druhou stranu si kluci můžou říct: No a co, tak jsem poslal nahou fotku, zas se tak moc nestalo.

Jenže ono to tou fotkou nemusí končit. Nevíme, kam se ta fotka nebo to video dostane. O vylákávacích jsme už mluvili. Ale může to pokračovat třeba vydíráním: Jestli neuděláš to a to, pošlu to rodičům nebo to pošlu na Facebook školy, jestli se mnou nepůjdeš ven. Mnoho útočníků dělá kobercové nálety. Osloví ohromnou spoustu dětí, někdo se vždycky chytí.

Poznají kluci snadno falešný profil?

Takové ty poučky, že falešný profil se pozná podle toho, že na něm nic moc není a byl založen nedávno, moc nefungují. Takový profil má, promiň, mámi, třeba moje máma. A je to její pravý profil. Sociální inženýři-útočníci mívají profily vyšper-

Takové ty poučky, že falešný profil se pozná podle toho, že na něm nic moc není a byl založený nedávno, moc

kované, na první pohled nemáte šanci poznat, že je to fake.

Spolupracoval jste jako expertní poradce při přípravě seriálu MartyIsDead, který vysílá internetová televize Mall.tv. Začíná smrtí patnáctiletého kluka, jeho rodiče i policie postupně rozkrývají, co jí předcházelo. Kluk byl obětí vydírání, které začalo přesně tak, jak popisujete výše, že ho oslovila krásná holka přes Messenger. Detailně je v něm zachycena i práce s falešným profilem, včetně videosmyčky se sexy dívkou, která působila velmi věrohodně, ale byl to podvrh. Primární asi je, že kluk musí mít podezření, že je něco špatně. Ale když má, jak si co ověřit?

První věc je ověření fotky, ale běžné služby na vyhledávání a srovnávání neumí pracovat se soukromými alby, kde ji mohl útočník ukrást. Spíš je potřeba k ověření přistupovat aktivně, než se s někým potkáte nebo než uděláte něco, čeho byste mohli litovat. Nejbanálnější, ale asi i nejúčelnější je požadavek: Pošli hned teď fotku s cedulkou, kde bude tvoje jméno a dnešní datum. Učíme děti,

aby to po protějšku chtěli do pěti minut. Kdokoliv s chytrým telefonem tohle zvládne.

Jak fungují ty videosmyčky? Na první pohled to vypadá dobře...

V zemích bývalého Sovětského svazu točí holky takhle videa za pár dolarů. Útočník si je sežene a pak pouští do smyčky, jakože videohovor. Ale ty smyčky jsou vždycky němé, útočník se vymlouvá, že blbne zvuk. A na konci se začnou jakoby „sekat“... „Padá internet, promiň, nějak blbne připojení.“ Po takovém videohovoru by měl následovat návrh, že zítra znovu a se zvukem, trvat na tom.

TEN PŘÍPAD ZATŘESE YOUTUBERSKOU SCÉNOU

Kluky jsme probrali. A co útočníci, kteří zneužívají důvěru dívek?

Většinou to jsou běžní heteráci, otcové od rodin, kteří si chtějí jenom zpestřit svůj sexuální život. Určitě je ani nenapadne, že by byli jako „pedofilové, co zneužívají děti“. Říkají si: „Stačí mi fotka, nebo se s tou sedmnáctiletou holkou sejdu, no a, už není pod zákonem.“ Jenže pozor. Sex můžete mít s člověkem starším pat-

Děti se bojí reakce. Pokud třeba předtím udělali nějakou hloupost a poslali někomu třeba nahou fotku a někdo je pak vydírá, tak se stydí a bojí. Je taky bohužel dost rodičů, kteří dítě vyslechnou, ale na policii jít nechťejí.

KONTEXT

nefungují. Takový profil má, promiň, mami, třeba moje máma. A je to pravý profil. FOTO: GABRIEL KUČHTA, DENÍK N

nácti let, ale posílání intimních fotek spadá pod zákon až do osmnácti let. Velký paradox.

A jak to ti otcové od rodin dělají? Mají taky falešné profily?

Flirtují. Často i pod svou identitou, jindy pod falešnou. Nabízejí různé benefity, peníze. A často bývají úspěšní. Je spousta studentských bytů, kam se chodí jenom za tímhle účelem. Jednorázová brigáda, přivýdělek. Studentek, které v různé míře zpeněžují svoje fotky nebo i svoje tělo, je hodně. Chtějí si zajistit vyšší standard života, pěkné oblečení, snídaně v Mekáči, drahý telefon. U holek nefunguje to, co u kluků, fotky neposílají dobrovolně, pokud se tedy nezamilují.

I na holky útočí sociální inženýři, vydávají se třeba za manažery známých osobností. „Můžu ti sehnat VIP lístky na koncert i s pozváním do backstage.“ Nebo mluví o možnosti, jak by mohl pomoci ke slávě i jí. Všechny děti chtějí být slavné...

Nedávno jsem se setkal s případem, který se teď začne asi víc řešit. Jeden známý youtuber nabízel dětem, že budou slavné, že třeba zaslí- lí jejich video, když mu pošlou na-

Jeden známý youtuber nabízel dětem, že budou slavné, že třeba zaslíjí jejich video, když mu pošlou nahou fotku. A za sex sliboval lepší pozici ve „friend listu“. Poškozených je tam mnoho a myslím, že to zatřese celou youtuberskou scénou.

hou fotku. A za sex sliboval lepší pozici ve „friend listu“. Poškozených je tam mnoho a myslím, že to zatřese celou youtuberskou scénou.

Jakou roli v tom případě hraje te?

Obrátil se na mě dvanáctiletý kluk, že byl na akci a fotil se s tímhle youtuberem, který mu pak večer napsal vzkaz, že mu pomůže, jestli chce být taky slavný, ale co pro to prý udělá. Pro začátek to byla fotka ve spodním prádle... a nakonec se domluvili, že se potkají venku. A youtuber pak to video své oběti stejně nezveřejnil.

Útok může přiletět odkudkoliv. Musíme děti učit, aby si všimly takových věcí. A v případě podezření – screenshot a oznámit administrátorům stránek. Bez nich bychom neodhalili ani případ Piškot a Meluzín. Ani případ Hovorka. A další. Někdo si musel všimnout něčeho zvláštního a oznámit to.

PIŠKOT, MELUZÍN A 39 DĚTÍ

Případ skautských vedoucích Piškot a Meluzín je asi největší český příklad kybergroomingu a zneužívání dětí. Jejich metody byly ne-

skutečně rafinované a sofistikované, udělali jste o tom už dříve dokument. Když to řeknu velmi stručně a jednoduše, pomocí „sociálního inženýrství“ na sítích dohnali ty kluky do vlastní náruče, zneužili je, přitom ti kluci si mysleli, že jim jejich vedoucí pomáhají. Geniální manipulace. Vy jste ten případ pomohl rozkrýt?

Rozkrýt ne, ale vtažen jsem byl od začátku, aniž jsem to tušil. Vedl jsem tehdy síť Lidé.cz, kde tihle dva „operovali“. Unikaly mi ale souvislosti. My jsme je za různé nevhodné chování blokovali, oni si zakládali nové profily. A jednoho dne mě Meluzín kontaktoval. Zná prý moje projekty Seznam se bezpečně, ví, že půjde do vězení, chce, abychom o něm natočili dokument (ten později opravdu vznikl, ale byla to rekonstrukce případu, pozn.red.).

Dvanáct hodin poté ho sebrali. Ve vazbě si pak začal psát deník. Ve vězení pokračoval. A posílal mi to. Mám těch sešitů hromadu. Detailně popsal jejich metody, pomohl tím nám i kriminalistům s odhalováním jejich metod, ale i dalších případů.

Chtěl se tím očistit?

Asi. Jeho činy to neomlouvá. Popisuje se jako velký chudák, snaží se obhájit tím, že nikdy nepotkal holku, do které by se zamiloval, jinak by kluky nikdy nechtěl. Je to vlastně ubohé, ani po letech nedokáže sám sobě přiznat, že ho malí chlapci vzrušují.

Brzy ho podmíněčně propustí, odseděl 6,5 roku. Přitom zneužil 39 dětí! Směšné. Čtyřem desítkám dětí doživotně zhoršili kvalitu života, někteří z nich se s tím traumatem nikdy nesrovnají, vím o jednom z těch kluků, který je na tom totálně zle dodnes. A takový legrační trest? Tohle je opravdu těžký zločin, hodně se o tom mluvilo, ale znovu opakuju, že je to ojedinělé.

Už jsme zmínili seriál MartyIs-Dead, v něm se kombinuje kybergrooming s kyberšikanou. Pojďme se přesunout ke kyberšikaně, která v extrémním případě může končit i smrtí. Jak to začíná?

Většinou jako hloupý a nepovedený vtip. Někdo někoho nafotí, natočí v choulstivé situaci, při zkoušení, na záchodě, při převlékání na tělocviku a fotku rozšíří do školní skupiny. Hrozná legrace. A šíří se to dál... až se to vymkne kontrole.

Nebo klasická forma šikany, ostrakizace. Holka je dlouho nemocná, vrátí se do školy, ale nejlepší kamarádka se mezitím začala bavit s jinou kamarádkou a společně tu první pomlouvají a šíří ty pomluvy třeba po sítích. Nebo ji vyhazují z nějakých skupin, přitom každé dítě chce někam patřit. Můžou to být intenzivní „dislajky“ nebo zesměšňující či vulgární zprávy, intenzivní prozvánění, které dospělý umí jednoduše zablokovat, ale dítě ne. Působí to banálně, ale...

Zraňuje to víc než rána pěstí.

Přesně tak. Nejčastější projev kyberšikany je průnik na něčí účet s cílem dotyčného dehonestovat, psát různé věci jeho jménem. Má s tím zkušenost až třetina dětí. Kyberšikana není náhodné „nadávání“ na internetu v diskusích, ale dlouhodobě vytrvalé trýznění. A nejzá-

važnější forma je vydírání. Kyberšikana chodí ruku v ruce s šikanou v „realitě“.

Pokud se dítěti někdo vysmívá nebo mu jinak psychicky nebo fyzicky ubližuje, nejspíš to bude mít i internetovou formu, kde je její dosah širší, a na sítích obecně máme menší zábrany se někomu vysmát nebo ho ztrapnit, takže se spoluviníky snadno stanou i ti, kteří by se jimi v reálu nestali.

ŽÁDNÁ SITUACE NENÍ BEZVÝCHODNÁ

Jaká je první pomoc, když přijde první ataka šikany?

Nejdůležitější pravidlo: Neodpovídat. Když nám někdo na internetu nadává nebo o nás něco šíří, nereagovat. Sám mám občas problém v nějaké diskusi neodpovědět, ale lepší je se zdržet projevu. Když se bráníte, útočník ví, že vám to vadí. A přitáhnete další publikum.

Svěřit se. Rodičům, učitelce, někomu, komu věřím. Žádná situace není bezvýchodná, ale čím dřív, tím líp. I období, které se nám zdá děsivé, pomine.

Jenže svěřit se je někdy hrozně těžké...

Je. Děti se bojí reakce. Pokud třeba předtím udělaly nějakou hloupost a poslaly někomu třeba nahou fotku a někdo je pak vydírá, tak se stydí a bojí. Je taky bohužel dost rodičů, kteří dítě vyslechnou, ale na policii jít nechtějí. „Jsme z malého města, všichni nás znají, rozkřikne se to a bude ostuda!“ My se ale děti snažíme nabádat, aby za rodiče šly. „Co vám rodiče udělají? Možná pár facek nebo zákaz internetu, ale jsou to rodiče, mají vás rádi!“

Když se to včas nezastaví a když se kyberšikana spojí s kybergroomingem, může to mít fatální důsledky. Odhaduje se, že za deseti sebevraždami dětí a mladistvých ročně je tato kombinace. Moc se o tom nemluví, většinou jde o kombinaci více faktorů.

Šikana ve škole, problémy doma, rodiče si mě nevšímají, nemám kamarády... Dítě vyhodnotí, že už dál nevede cesta. Děti mají problém se svěřit i v rodinách, kde existuje vzájemná důvěra, natož tam, kde to nefunguje.

Ale máme Linku bezpečí nebo další poradny. Tyhle případy se musí hlásit, i ty nejmenší nepříjemnosti na internetu by se měly oznamovat. Nabádám děti, aby to dělaly. Nikdy nevíte, jestli ten člověk neútočí plošně, vy jste to zachytili, ale co ty další stovky dětí?

Nefunguje jako motivace, že mohou být hrdiny, kteří pomohli dalším dětem?

Funguje. Říkáme jim, že můžou někoho dalšího zachránit, když to oznámí. Důležité jsou screenshoty konverzací a zálohy souborů. Nejhorší, co třeba rodič, který se dozví, že jeho dítě na netu někdo obtěžoval, může udělat, je, že si ještě rozlícený sedne k počítači a začne útočníkovi psát: Ty úchyle, dej mé dceři/mému synovi pokoj!

Protože ten po sobě okamžitě začne mazat stopy?

Ano. Opravdu je klíčové zajistit důkazy a stopy. Nehrát si sám na detektiva. ■